

Naiset laulaa, miehet soittaa

**Musiikin ammattilaisuuden sukupuoli ja naisen rooli
rytmimusiikin ammattilaisena**

Anni Leppänen

Opinnäytetyö

Joulukuu 2019

Kulttuuriala

Musiikkipedagogi (AMK), musiikin tutkinto-ohjelma

Tekijä(t) Leppänen, Anni	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Joulukuu 2019
	Sivumäärä 31	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Naiset laulaa, miehet soittaa Musiikin ammattilaisuuden sukupuoli ja naisen rooli rytmimusiikin ammattilaisena		
Tutkinto-ohjelma Musiikin tutkinto-ohjelma		
Työn ohjaaja(t) Päivi Virolainen-Kalpio		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tehtävä oli valottaa musiikin ammattilaisuuden sukupuolijakaumaa Suomessa, sekä tutkia naisten roolia erityisesti rytmimusiikin kentällä. Sukupuoleen ja tasa-arvoon liittyvät teemat ovat erittäin ajankohtaisia myös globaalisti. Erityisesti keskustelu naisten kokemasta seksuaalisesta ahdistelusta on ollut näkyvää Me Too -kampanjan myötä. Myös uutiset naisartistien pienistä määristä festivaaleilla ja naissäveltäjien esittäjästä musiikista ovat olleet omiaan lisäämään aiheen näkyvyyttä.</p> <p>Tietoperusta koostuu eri lähteistä kerätyistä tilastotiedoista, ja sillä pyrittiin selvittämään naismuusikoiden määrää Suomessa. Teemahaastatteluissa pyrittiin avaamaan naismuusikoiden ajatuksia muun muassa sukupuolijakaumasta ja sen syistä. Kyseessä oli kvalitatiivinen tutkimus, johon haastateltiin naispuolisia instrumenttia soittavia musiikin ammattilaisia. Opinnäytetyötä varten haastattelut vastaukset analysoitiin teemoittain.</p> <p>Kerätystä aineistosta selvisi, että naiset edustavat vähemmistöä monissa musiikkialan tehtävissä. Miehet olivat naisia runsaslukuisempia muun muassa musiikkialan työ- ja luottamustehtävissä. Miesartistit olivat myös yllämainittuja Suomen musiikkifestivaaleilla. Rytmimusiikissa naissoittajat häviävät määrällisesti miessoittajille, mutta laulaminen sen sijaan on suosittu naisten keskuudessa. Toisaalta 10-14-vuotiaat tytöt harrastivat soittoa paljon saman ikäisiä poikia enemmän. Ikävuodesta 25 lähtien miehet ovat naisia aktiivisempia soittoharrastajia. Naismuusikoiden pientä määrää kuvaavat myös Muusikkojen Liitto Ry:n ja Teosto Ry:n miesvoittoiset sukupuolijakaumat. Haastatteluissa pohdittiin syitä naisinstrumentalistien pieneen määrään, ja niissä arveltiin ainakin sosiaalisen ympäristön ja normien vaikuttavan asiaan. Myös esikuvien puuttumisella ajateltiin olevan vaikutusta.</p>		
Avainsanat (asiasanat) musiikki, sukupuoli, naismuusikot, sukupuolijakauma		
Muut tiedot		

Author(s) Leppänen, Anni	Type of publication Bachelor's thesis	Date December 2019 Language of publication: Finnish
	Number of pages 31	Permission for web publication: x
Title of publication Women sing, men play instruments Gender diversity in the music industry and womens' role in jazz and popular music		
Degree programme Degree Programme in Music		
Supervisor(s) Päivi Virolainen-Kalpio		
Assigned by		
<p>Abstract</p> <p>The aim of the thesis was to discuss gender balance in the Finnish music industry and to study women's role, especially in the field of jazz and popular music. Gender and equality issues are also very topical globally. Particularly, the discussion about sexual harassment towards women has gained notoriety as a result of the Me Too movement. In addition, news of the small numbers of female artists performing at festivals and the unperformed music of female composers have been important in increasing the visibility of the topic.</p> <p>The data for the thesis was collected from different sources, and it was used to determine the number of female musicians in Finland. Interviews were conducted in order to hear female musicians' ideas, for example, about the gender division and the reasons for it. The study has a qualitative research approach, and the data was collected by conducting interviews, and the answers were analysed by using themes.</p> <p>The collected material highlighted the fact that women represent a minority in many positions in the music industry. Men were more numerous than women in the music industry, for example, in positions of responsibility. Male artists were also overrepresented at Finnish music festivals. In jazz and popular music, the number of female instrumentalists was smaller than that of male musicians, but singing was more popular with women. On the other hand, girls between the ages of 10 and 14 practiced playing much more than boys of the same age but from the age of 25, men were more active than women in playing music. The small number of female musicians is also illustrated by the male-dominated The Finnish Musicians' Union and Teosto Ry. The interviews focused on the reasons for the small number of female instrumentalists and found that the social environment and norms had an impact. The lack of role models was also thought to have an effect.</p>		
Keywords/tags (subjects) music, gender, female musicians, gender balance		
Miscellaneous		

Sisältö

1	Johdanto	3
1.1	Aiheen rajaus ja aiemmat tutkimukset	3
2	Sukupuoli, sukupuoli-identiteetti ja seksuaalisuus	5
3	Lukuja musiikkialan sukupuolijakaumasta.....	6
3.1	Metropolia Ammattikorkeakouluun hakeneiden sukupuolijakauma	6
3.1.1	Muusikko (AMK)	7
3.1.2	Musiikkipedagogi (AMK).....	7
3.2	Taideyliopiston opiskelijoiden sukupuolijakauma	8
3.3	Muusikkojen Liitto Ry	8
3.4	Teosto Ry	9
3.5	Musiikkialan valta kasaantuu miehille	9
3.6	Naismuusikot festivaaleilla	10
3.6.1	Keychange.....	11
3.7	Sukupuolten välinen minäpystyvyys musiikkiteknologian käyttötaidoissa 12	
3.8	Harrastajatilastot.....	12
4	Tutkimusmenetelmä.....	13
4.1	Tavoite ja tutkimuskysymykset	13
4.2	Tutkimusmenetelmän kuvaus	14
4.3	Laatu, luotettavuus ja eettisyys	14
5	Tutkimushaastattelut	15
5.1	Tutkimuksen toteutus	15
5.2	Haastateltavat	16
5.3	Aineiston analyysimenetelmät.....	16
6	Johtopäätökset teemoittain.....	17
6.1	Kokemukset	17
6.2	Sukupuolijakauma ja sen syitä	20
6.2.1	Normit.....	20

	2
6.2.2 Esikuvien merkitys	21
6.2.3 Harrastajasta ammattilaiseksi	22
6.3 Muutosta näkyvissä?	22
7 Pohdinta.....	23
Lähteet	26
Liitteet	29
Liite 1. Metropolia Ammattikorkeakoulun musiikkipedagogin koulutukseen hakeneiden sukupuolijakauma vuosina 2017–2019	29
Liite 2. Metropolia Ammattikorkeakoulun muusikon koulutukseen hakeneiden sukupuolijakauma vuosina 2017–2019	30
Liite 3. Haastattelukysymykset	31
Kuviot	
Kuvio 1. Musiikkipedagogi AMK	6
Kuvio 2. Muusikko AMK.....	7
Taulukot	
Taulukko 1. Naisoletettujen määrä kesän 2018 festivaaleilla.	11

1 Johdanto

Naispuolisena pop-/jazzpuolen pianistina olen usein törmännyt siihen, että soittokavereina on enimmäkseen miehiä. Sen sijaan suurin osa pop-/jazzpuolen laulajista vaikuttaa olevan naisia. Saman kaltainen sukupuolijakauma on vallinnut kaikissa oppilaitoksissa, joissa olen opiskellut.

Naisten kokema seksuaalinen ahdistelu herätti voimakasta keskustelua, kun Me Too -kampanja levisi vuonna 2017 maailmanlaajuisesti someilmiöksi. Tämän lisäksi mediassa on keskusteltu muun muassa naisten ja miesten palkkaeroista, sekä naisten lasikatoista. Musiikkialalla on puhututtanut esimerkiksi naisten vähyyttä Suomen musiikkifestivaaleilla (Markkola 2018) ja naissäveltäjien musiikin pieni osuus Suomen sinfoniaorkesterien ohjelmistossa (Sirén 2019).

Myöskään jazzmusiikin keikkalavoilla ei tunnu naissoittajia liikaa näkyvän. Pieneltä vaikuttavasta määrästä huolimatta naismuusikot ovat kuitenkin ansioituneita. Tästä esimerkkeinä basisti Kaisa Mäensivun voitto kansainvälisessä Riga Jazz Stage bassokilpailussa ja Suomen Jazzliiton myöntämä Yrjö-palkinto Riitta Paakille. Joudumme kuitenkin palaamaan kysymykseen naismuusikoiden pienestä määrästä, sillä vuodesta 1967 lähtien, kun Yrjö-palkintoa on jaettu, on palkinnon saanut 48 miestä ja 3 naista (Kallionpää 2019).

Onko siis niin, että naissoittajat ovat miessoittajia harvemmassa, ja naisen rooli rytmimusiikin kentällä laulajapainotteinen? Miltä näyttävät tilastot musiikkialan organisaatiossa Suomessa?

1.1 Aiheen rajaus ja aiemmat tutkimukset

Tutkin opinnäytetyössäni sukupuolijakaumatilastoja vain Suomesta. Tietoperustaa varten keräsin tietoa musiikkialan ammattiliitoista sekä yhdestä ammattikorkeakoulusta, jonka valikoin suuren hakijamäärän perusteella. Lisäksi tarkastelin tilastoja soittoharrastajien määristä.

Haastateltaviksi olen valinnut naispuolisia instrumentalisteja avaamaan kokemuksiinsa musiikkialalla työskentelystä. Kokemukseen liittyvissä kysymyksissä painotettiin haastateltavien havaitsemaa mahdollista muutosta musiikkialalla, sekä sukupuolen merkitystä kokemuksissa.

Musiikin ammattilaisuuden sukupuolijakaumaa tarkastellaan ilman genrejaottelua, mutta teemahaastatteluissa on keskitytty rytmimusiikin ammattilaisuuteen. Rytmimusiikin määritelmä on laaja-alainen, ja sen voidaan katsoa sisältävän kaikki ei-klassisen musiikin genret (Kurkela 2013). Tässä työssä en syvenny naisten kokemaan seksuaaliseen häirintään, mutta katsoin tärkeäksi mainita Muusikkojen Liitto Ry:n julkaiseman tutkimuksen seksuaalisesta häirinnästä musiikkialalla (Seye 2018).

Aiheen ympäriltä löytyi aiempia tutkimuksia, esimerkiksi Sanna-Mari Savolaisen pro gradu -tutkielma (2016). Siinä tutkittiin muun muassa rytmimusiikkia soittavien naisten instrumenttivalintaan ja soittomotivaatioon vaikuttavia tekijöitä. Tutkimuksesta selvisi muun muassa se, että naisten instrumenttivalinnassa esikuvat puuttuivat lähes kokonaan. Vaikka omaa sukupuolta ei nähty esteenä musiikilliselle toiminnalle, vaati rytmimusiikista innostuminen omakohtaisia positiivisia kokemuksia. Tutkimuksen mukaan naiset olivat myös kohdanneet ennakkoluuloja soittamiseensa liittyen. Osa Savolaisen tuloksista on yhteneviä tämän opinnäytetyön tulosten kanssa.

Myös Niina Alavillamon pro gradu -tutkielma (2016) on lähellä tämän työn aihetta, sillä siinä käsiteltiin sukupuolen vaikutusta naismuusikon identiteettiin ja uraan. Tutkimuksen mukaan sukupuolella oli merkitystä muun muassa keikoille pääsyyn. Sukupuoli koettiin ”kaksiteräisenä miekkana”; se saattoi tuoda erityiskohtelua, mutta toisaalta sen vuoksi koettiin vähättelyä ja huomiotta jättämistä.

2 Sukupuoli, sukupuoli-identiteetti ja seksuaalisuus

Sana 'sukupuoli' voi tarkoittaa henkilötunnuksesta ilmenevän sukupuolen lisäksi esimerkiksi sukupuolirooleja, sukupuoli-identiteettiä tai fyysisiä ominaisuuksia. Sukupuoli-identiteetti viittaa henkilön kokemukseen omasta sukupuolestaan. (Opetushallitus 2014, 66.)

On tärkeää muistaa, ettei sukupuolen ja sukupuoli-identiteetin välillä ole välttämättä yhteyttä. Kuitenkin läpi historian on kehittynyt käsitys siitä, että feminiinisyys liitetään naisiin ja maskuliinisuus miehiin, ja näin ollen näiltä sukupuolilta odotetaan myös tietynlaista käyttäytymistä. Myös tietynlaiset ominaisuudet (qualities) ja piirteet (attributes) liitetään joko maskuliinisuuteen tai feminiinisyyteen. Kärjistetysti sanottuna, maskuliinisenä pidetään henkilöä, joka on aktiivinen, tuottelias, rationaalinen, kekseliäs, kokeileva, tieteellinen, tekninen, rationaalinen ja luova. Feminiiniset henkilöt mielletään passiivisina, lisääntyvinä, välittävinä, tunteellisina ja tunnollisina. 'Seksuaalisuus' terminä taas ilmaisee seksuaalista suuntautumista, kuten homoseksuaalisuus, heteroseksuaalisuus tai muut tavat määritellä seksuaalista suuntautumista. (Wright 2010, 140).

'Sukupuolen moninaisuus' on käsite, joka tarkoittaa, että sukupuolen fyysinen kehitys ja kokeminen ihmisillä vaihtelee. Nykyään tiedetään, että sukupuolen moninaisuus on ihmisillä paljon luultua yleisempää. (Seta 2016, 3.) Sukupuolen moninaisuuden ymmärtäminen auttaa laajentamaan kuvaa siitä, millaisia saamme olla ihmisinä. Kapeista käsityksistä voi seurata vakavia ongelmia, kuten kiusaamista, yksinäisyyttä, syrjäytymistä tai itsetuhoisuutta, jopa itsemurhia. (Opetushallitus 2014, 13).

Opettajalla on oltava tietoa sukupuolen moninaisuudesta, jotta hän pystyy kohtaamaan ja tukemaan erilaisia oppilaita, sekä puuttumaan mahdolliseen kiusaamiseen. Oppilaan sukupuolen ilmaisua arvostavalla kohtaamisella on myönteinen vaikutus aikuisuuteen saakka (Mts. 13).

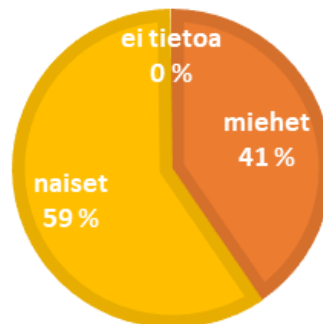
3 Lukuja musiikkialan sukupuolijakaumasta

3.1 Metropolia Ammattikorkeakouluun hakeneiden sukupuolijakauma

Tein yhteenvedon Metropolia Ammattikorkeakouluun hakeneiden sukupuolijakaumasta. Tarkastelin tilastoja aikaväliltä 2017–2019. Metropolia Ammattikorkeakouluun hakee Suomen ammattikorkeakouluista eniten opiskelijoita. Musiikkipedagogin koulutukseen haki vuosina 2017–2019 enemmän naisia (59%) (ks. kuvio 1). Muusikon koulutukseen vuosina 2017–2019 haki enemmän miehiä (68%) (ks. kuvio 2). (Opetushallitus n.d.)

HAKIJOIDEN SUKUPUOLIJAKAUMA ALOITUSVUOSINA 2017-2019 (MUSIIKKIPEDAGOGI AMK)

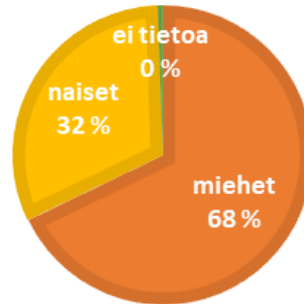
■ miehet ■ naiset ■ ei tietoa

Kuvio 1. Musiikkipedagogi AMK (Opetushallitus n.d., muokattu)

HAKIJOIDEN SUKUPUOLIJAKAUMA ALOITUSVUOSINA 2017-2019 (MUUSIKKO AMK)

■ miehet ■ naiset ■ ei tietoa

Kuvio 2. Muusikko AMK (Opetushallitus n.d., muokattu)

3.1.1 Muusikko (AMK)

Ammattikorkeakoulu Metropolian muusikon koulutukseen haetaan rytmimusiikinopiskelijoita. Muusikon koulutukseen hakeneilla miehillä suosituimmat pääaineet olivat musiikin tekeminen ja tuottaminen, sekä kitara. Naisten selkeästi suosituin pääaine oli laulu. Toiseksi suosituin oli musiikin tekeminen ja tuottaminen. (ks. Liite 2).

3.1.2 Musiikkipedagogi (AMK)

Ammattikorkeakoulu Metropolian musiikkipedagogin koulutukseen haetaan sekä klassisen musiikin että rytmimusiikin opiskelijoita. Musiikkipedagogin koulutukseen hakeneiden naisten suosituin pääaine oli laulu, toiseksi suosituin varhaisiänmusiikkikasvatus. Miesten suosituin pääaine oli kitara, toiseksi suosituin rummut. (ks. Liite 1).

3.2 Taideyliopiston opiskelijoiden sukupuolijakauma

Taideyliopisto julkaisi jutun, jossa avattiin sukupuolijakaumaa eri koulutusaloilla. Kokonaisuudessaan yliopiston opiskelijoista miehiä on 42% ja naisia 58%. Taideyliopistoihin kuuluvalla Sibelius-Akatemialla sukupuolijakauma on vieläkin lähempänä 50–50-jakaumaa: miehiä 43% ja naisia 57%. Kuitenkin suurimmat erot löytyvät musiikin koulutusohjelmista. Musiikkiteknologian opiskelijoissa miesten osuus on 85% ja jazz-musiikin opiskelijoista miehiä on 83%. (University of the Arts Helsinki 2019.)

On mielenkiintoista, että vaikka Sibelius-Akatemialla naiset muodostavat enemmistön, löytyy Taideyliopiston miesvaltaisimmat koulutusohjelmat sieltä. Uskon tämän selittyvän sillä, että Sibelius-Akatemialla on musiikkikasvatus yhtenä koulutusohjelmista. Jutussa viitataan Helsingin Sanomien (Grönholm 2019) artikkeliin, jossa tilastojen perusteella naiset suuntautuvat huomattavasti miehiä useammin sosiaali-, terveys- ja kasvatusalaille. (University of the Arts Helsinki 2019.)

3.3 Muusikkojen Liitto Ry

Muusikkojen Liitto Ry on vuonna 1917 perustettu ammattijärjestö muusikoille. Siihen kuuluu noin 3500 jäsentä. (Muusikkojen liitto 2019.)

Muusikkojen Liitto Ry:n julkaisema Tutkimus seksuaalisesta häirinnästä musiikkialalla (Seye 2018) kartoittaa liiton jäsenien kokemuksia seksuaalisesta häirinnästä, ahdistelusta tai väkivallasta työyhteisöissä tai työhön liittyvissä tilanteissa.

Tutkimukseen vastasi yhteensä 504 henkilöä. Tutkimukseen vastanneista 53% oli naisia, 46% miehiä ja 1% ei halunnut ilmoittaa sukupuoltaan. Naiset vastasivat siis kyselyyn selvästi miehiä aktiivisemmin siihen nähden, että liiton jäsenistä vain 36% on naisia. (Mts. 2.)

Seksuaalisen häirinnän, ahdistelun tai väkivallan kohteeksi oli kokenut joutuneensa 36% kaikista vastaajista, 58% ei ollut tällaisia kokemuksia ja 6% ei osannut sanoa.

Kyselyyn vastanneista naisista 51% oli kokenut seksuaalista häirintää. Vastaavasti miehistä 20% oli kokenut seksuaalista häirintää. Suurin osa koetusta häirinnästä on ilmennyt fyysisenä lähentelynä tai sopimattomana kosketteluna. Usein häirintä oli myös ilmennyt ei-toivottuna seksuaalissävyytteisenä vitsailuna sekä ulkonäön tai vartalon kommentointina. (Mts. 4–6.)

Rytmimusiikin ja taidemusiikin puolilla eroavaisuuksia näkyi selvästi häirintätilanteissa. 84% häirintää kokeneista, rytmimusiikin puolella toimivista vastaajista oli kokenut häirintää työtilanteessa (esim. keikalla, studiossa), tai välittömästi sitä ennen tai sen jälkeen. Taidemusiikin puolella häirintää kokeneilla yleisin vastaus (58%) oli harjoituksissa. (Mts. 8.)

3.4 Teosto Ry

Teosto Ry on säveltäjien, sanoittajien, sovittajien ja musiikinkustantajien järjestö Teosto ry. Vuosikertomuksen 2017 (Teosto 2017) mukaan asiakkaista 19% oli naisia ja 81% oli miehiä. Vuonna 2017 Teostoon liittyneistä jäsenistä 24% oli naisia. Kaikkien asiakkaiden keskimääräinen ikä oli 45 vuotta.

Vuosikertomuksen 2016 mukaan Teostoon vuonna 2016 liittyneistä asiakkaista 29% oli naisia ja 71% miehiä. Samana vuonna kaikkien asiakkaiden keski-ikä oli 46 vuotta. (Teosto 2016). Vuonna 2015 Teoston asiakkaista 18% oli naisia ja 82% miehiä. Asiakkaaksi liittyneiden sukupuolijakaumaa ei vuoden 2015 vuosikertomuksessa julkaistu. (Teosto 2015).

Näiden tietojen perusteella näyttäisi, että naisten osuus Teosto Ry:n asiakkaissa on ollut nousussa. Toinen huomio on, että asiakkaiden keski-ikä oli aikavälillä 2016–2017 laskenut yhdellä ikävuodella.

3.5 Musiikkialan valta kasaantuu miehille

Music Finland (2017) teetti esiselvityksen musiikkitoimialan työ- ja luottamustehtävien sukupuolijakaumasta. Esiselvitys osoittaa, että erityisesti musiikkialan yritysten

ja yhdistysten hallitusten jäsenet sekä ylimmän päätäntävällän omaavat johtajat ovat useimmiten miehiä (Music Finland 2017).

Selvityksessä tarkasteltiin 1914 työpaikkaa ja luottamustehtävää ”järjestöistä, yrityksistä, orkesterikentältä, festivaaliorganisaatioista sekä korkeakoulutuksen piiristä”. Freelancerit ja pienyrittäjät rajattiin selvityksen ulkopuolelle. Selvitykseen kerätyt tiedot ovat vuosilta 2016 ja 2017. (Mt.)

Työllistävyyden näkökulmasta sukupuolijakauma on melko tasainen: työpaikoista hieman yli 40% on naisten hallussa. Festivaaliorganisaatiot ovat selvityksen mukaan ainut naisvaltainen sektori. Festivaaliorganisaatioiden työntekijöistä hieman alle 60% on naisia. (Mt.)

Kun tarkastellaan erilaisia päättäviä työtehtäviä, on sukupuolijakauma vielä miesvaltaisempi. Kun tarkastelussa olivat hallituspaikat, hallitusten puheenjohtajat, taiteelliset johtajat, toimitus- ja toiminnanjohtajat sekä intendentit, ala näyttäytyy todella miesvaltaisena. Esimerkiksi taiteellisista johtajista 88,2% on miehiä. Hallituspaikoista yli 70% ja hallitusten puheenjohtajien tittelistä lähes 85% on miehien hallussa. (Mt.)

3.6 Naismuusikot festivaaleilla

Riippumattomaksi musiikkimediaksi itseään kuvaileva Nuorgan (Markkola 2018) julkaisi artikkelin, jossa tutkittiin kesän 2018 festivaalien naisoletettujen artistien ja esiintyjien määrää Suomessa. Jutussa käy ilmi, että 12:sta tutkituista festivaaleista Ruisrockissa oli prosentuaalisesti eniten naisoletettuja esiintyjä. Vähiten naisoletettuja esiintyjä oli metallimusiikkiin keskittyvällä Tuska-festivaaleilla. Kaikilla festivaaleilla naisoletettuja esiintyjät muodostivat vähemmistön.

2018	Esiintyjät	Naisoletetut	Prosenttia
Ruisrock	162	37	22,8 %
Flow Festival	233	53	22,7 %
Sideways	194	34	17,4 %
Pori Jazz	92	14	15,2 %
Provinsi	255	35	13,7 %
Ilosaarirock	186	21	11,3 %
Qstock	206	18	9,0 %
Nummirock	192	15	7,8 %
WKND	105	5	4,8 %
Blockfest	62	3	4,8 %
Rockfest	198	3	1,5 %

Taulukko 1. Naisoletettujen määrä kesän 2018 festivaaleilla (Markkola 2018, muokattu.)

3.6.1 Keychange

Keychange on kansainvälinen hanke, joka pyrkii kannustamaan festivaaleja ja musiikkiorganisaatioita saavuttamaan sukupuolten 50–50-jakauman vuoteen 2022 mennessä. Keychange tarkoittaa sivuillaan tarkoittavan, että artisteista tai muista ammattilaisista 50% tulisi olla miehiä ja 50% naisia, transsukupuolisia tai muunsukupuolisia henkilöitä. Hankkeen takana on britannialainen PRS Foundation. (Keychange n.d.a.)

Yli 250 musiikkifestivaalia tai -organisaatiota on sitoutunut Keychangen tavoitteeseen. Mukana on myös neljä suomalaista toimijaa, jotka ovat Ruisrock, Flow Festival, Lost In Music Festival ja Music and Media. (Keychange n.d.b.)

3.7 Sukupuolten välinen minäpystyvyys musiikkiteknologian käyttötaidoissa

Anna Heinonen (2015) teki maisterintutkielman, jonka otsikko on Musiikinopettajien käsityksiä omista musiikkiteknologian käyttötaidoista. Tutkimus selvittää musiikinopettajien arvioita musiikkiteknologian käyttötaidoistaan, sekä erilaisten taustamuuttujien (ikä, sukupuoli, koulutus, opetuspaikkakunta) suhdetta näihin arvioihin. Kyselyyn vastasi 618 opettajaa. (Mts. 5.) Tässä tutkimuksessa musiikkiteknologialla tarkoitettiin musiikin kuunteluun, äänittämiseen, editointiin, prosessointiin ja nuottin-tamiseen tarkoitettua välineistöä (mts. 6).

Käyttötaitoja arvioitiin seuraavalla asteikolla; erinomainen, hyvä, kohtalainen, välttävää tai heikko. Miehistä noin 38% kokivat käyttötaitonsa erinomaisiksi tai hyväksi, kun taas vastaava luku naisista on 11%. Kohtalaisiksi taitonsa kokivat 36% naisista ja 34% miehistä. Välttäväksi tai heikoksi taitonsa kokivat 53% naisista ja 28% miehistä. (Mts. 42–43.)

län vaikutus minäpystyvyyteen näkyy siten, että mitä vanhempi vastaaja oli, sitä huonommaksi taidot koettiin. Mitä enemmän opettajalla on opettajan opintoja, sitä paremmaksi taidot arvioitiin. (Mts. 44–45.) Oulun läänissä, Etelä-Suomessa ja Länsi-Suomessa opettavat kokivat teknologian käyttötaitonsa hieman paremmiksi, kuin muissa lääneissä opettavat (mts. 49–50).

3.8 Harrastajatilastot

Suomen virallinen tilasto (SVT) (2017) keräsi tietoja eri ikäisten musiikin harrastajien määrästä vuosina 1981, 1991, 2002 ja 2017. Ikähaarukoita olivat 10–14, 15–24, 25–44, 45–64 ja 65 tai yli 65-vuotiaat. Tilastoista huomattiin, että soittoaktiivisuus on nykyään yhtä aktiivista kuin 20 vuotta sitten. Tilastoissa tuli myös ilmi, että 10–14-vuotiaat tytöt harrastivat huomattavasti enemmän soittamista, kuin saman ikäiset pojat. Kuitenkin ikävuodesta 25 lähtien miehet harrastivat enemmän soittamista kuin saman ikäiset naiset. (Suomen virallinen tilasto 2017.)

Yhteensä soittamista harrasti 17% miehistä ja 11% naisista. Suosituimmat instrumentit ovat tasavertaisesti piano ja kitara; molempia soitti noin 7% 10 vuotta täyttäneestä väestöstä. Näistä instrumenteista kitara oli kuitenkin miespuolisten keskuudessa suosituimpi: miehistä 11% soitti kitaraa, mutta naisista vastaava luku oli vain 3%. (Mt.)

Naisista yhtyeissä soitti 2% ja omia kappaleita sävelsi myös 2%. Miehistä vastaavasti 4% soitti yhtyeessä ja 7% teki omia kappaleita. Musiikkioppilaitoksissa naisista soitti 2% ja miehistä 1%. 10–14-vuotiaat tytöt soittivat eniten musiikkioppilaitoksissa (15%). 10–14-vuotiaista pojista musiikkioppilaitoksissa soitti alle 10%. (Mt.)

Laulun harrastaminen oli vähentynyt 10–14-vuotiaiden tyttöjen kohdalla. Aiemmin juuri tytöistä tuo ikäryhmä oli erityisesti harrastanut laulua. Vuonna 2002 lähes 20% 10–14-vuotiaista tytöistä harrasti laulua, mutta vuonna 2017 enää alle 10%. Koko väestön tasolla se ei ollut kuitenkaan vähentynyt. Koko väestöstä 6% naisista ja 5% miehistä harrasti laulamista. (Mt.)

4 Tutkimusmenetelmä

4.1 Tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tavoite on kartoittaa naisten osuutta ja roolia musiikin ammattilaisina. Näitä tutkin kahden tutkimuskysymyksen avulla: 1. Millainen sukupuolijakauma vallitsee musiikin ammattilaisten kesken Suomessa? 2. Millainen on naisen rooli rytmimusiikin kentällä?

Ensimmäistä tutkimuskysymystäni varten olen koonnut valmiista dokumenteista määrällistä tietoa musiikkialan sukupuolijakaumasta. Jälkimmäistä tutkimuskysymystä pyritään avaamaan teemahaastatteluiden kautta. Haastatteluissa tutkimuksen

keskiössä on haastateltavien naisinstrumentalistien ajatukset ja kokemukset musiikkialalla työskentelystä.

4.2 Tutkimusmenetelmän kuvaus

Tutkimus on kvalitatiivinen tutkimus, ja tiedon hankkimiseen käytettiin teemahaastatteluja. Haastattelussa ollaan suorassa vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa. Tämä tuo joustavuutta aineiston keräämiseen. Esimerkiksi haastatteluaiheiden järjestystä voi säädellä, tai haastateltavalta voi kysyä tarvittaessa lisäkysymyksiä. Haastattelussa ihmiselle annetaan mahdollisuus tuoda esille itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 205.)

Teemahaastattelu on muodoltaan jotain strukturoidun haastattelun ja avoimen haastattelun välistä. Siinä tutkittavat teemat ovat jo olemassa, mutta kysymykset eivät noudata tiettyä muotoa tai järjestystä. (Mts. 208.)

Teemahaastattelu sopii tutkittavaan aiheeseen, sillä se syventää ymmärrystä aiheesta. Aiheen kannalta erityisesti haastateltavien kokemukset ovat oleellisia. Haastateltavat pystyvät myös arvioimaan syitä musiikkialan epätasaiseen sukupuolijakaumaan. Teemahaastatteluista voi myös nousta uusia teemoja, joita en ennen haastatteluja ole pystynyt ennakoimaan. Vastauksista voi myös nousta jatkotutkimusaiheita.

4.3 Laatu, luotettavuus ja eettisyys

Hyvä haastattelurunko, hyvästä teknisestä välineistöstä huolehtiminen, haastattelupäiväkirjan pito voivat parantaa aineiston laadukkuutta. Haastattelupäiväkirjaan voidaan kirjata, mitkä kysymysmuodot ovat olleet haastateltavalle hyviä, ja mitkä vaikeita. On myös muistettava, että teemahaastattelu on muutakin kuin pääteemojen esittämistä, pitää olla varautunut lisäkysymyksiin ja uusien teemojen nousemiseen haastatteluissa. Haastattelut olisi myös hyvä litteroida mahdollisimman pian haastattelun jälkeen. Litteroinnin laatua voidaan parantaa niin, että kaksi henkilöä litteroi saman aineiston, ja niitä vertaillaan. (Hirsjärvi & Hurme 2014, 184–185).

Haastatteluaineiston luotettavuus on yhteydessä sen laatuun. Esimerkiksi epäjohdonmukaiset litterointitavat tai huonolaatuinen tallenne voivat heikentää aineiston luotettavuutta. (Mts. 184). Haastatteluissa on muistettava, että haastateltavan kuvaama todellisuus on aina hänen oma subjektiivinen tulkintansa (mts. 17). Toisaalta tekemissäni haastatteluissa syvennyinkin haastateltavien omiin kokemuksiin, enkä odotakaan tavoittavani ehdotonta totuutta.

Kuten kaikkiin tutkimuksiin, myös haastattelututkimukseen liittyy eettisiä ratkaisuja. Tutkimuksen tarkoitusta pitäisi tarkastella tutkittavana olevien inhimillisen tilanteen parantamisen kautta. Tutkimusta varten pitää olla henkilöiden suostumus, heille tulee taata luottamuksellisuus, ja tulee pitää mielessä mahdollisten seurausten aiheutuminen kohdehenkilöille. Haastattelutilanne voi myös luoda stressiä ja muutoksia haastateltavan minäkuvassa. Litteroinnissa tulee noudattaa haastateltavien suullisia lausumia. Analysointiin liittyvät eettiset kysymykset liittyvät analysoinnin syvällisyyteen ja kriittisyyteen. Tutkijan velvollisuus on esittää tietoa, joka on mahdollisimman varmaa ja todennettavissa. Haastattelujen raportoinnissa tulee huomioida, mitä julkaistusta raportista voi seurata haastateltaville, tai heitä koskeville ryhmille tai instituutioille. (Mts. 20).

5 Tutkimushaastattelut

5.1 Tutkimuksen toteutus

Tutkimus toteutettiin haastatteleamalla kolmea musiikkialalla toimivaa naispuolista muusikkoa. Kaikki haastateltavat soittavat instrumenttia. Heillä on keskenään eri pääinstrumentit. Haastateltavat valikoituivat heidän kokemuksensa vuoksi, sekä opettajan suositusten kautta. Haastattelukysymykset (ks. liite 3) toimivat haastattelu-runkona, mutta annoin tilaa teeman ympärille syntyvälle keskustelulle. Haastattelin

yhtä haastateltavaa kerrallaan puhelimitse. Puhelut äänitettiin TapeACall-puhelinsovelluksella. Kaikki haastattelut tehtiin marraskuussa 2019.

Haastateltavat on esitelty kirjaimilla anonyymiyden säilymiseksi. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2019) mukaan tutkimukseen osallistuvien henkilöiden tietoja ei ole tarkoituksenmukaista julkaista niin, että henkilöt olisivat tunnistettavissa. Joskin aiheeni kohdalla täytyy todeta, että kun tutkitaan rytmimusiikkikentän naisinstrumentalistien vähyyttä, ja haastateltavana on naisinstrumentalisteja, on mahdollisia haastateltavia Suomessa rajallinen määrä.

5.2 Haastateltavat

Haastateltava A on valmistunut Tornion Pop & Jazz Konservatoriolta sekä Sibelius-Akatemian Nordic Master of Global Music (GLOMAS) -maisteriohjelmasta. Koke-
musta haastateltavalla freelance-muusikon töistä on noin 15 vuoden ajalta.

Haastateltava B on valmistunut musiikin tohtoriksi Sibelius-Akatemian jazzosastolta. Työkokemusta hänellä on noin 30 vuotta freelance-muusikkona ja opettajana. Lisäksi hän on työskennellyt muun muassa teatterissa.

Haastateltava C on käynyt Helsingin Pop & Jazz Konservatorion. Lisäksi hän on valmistunut Metropolia Ammattikorkeakoulusta (ent. Stadia) musiikkipedagogiksi ja Sibelius-Akatemian Nordic Master of Global Music (GLOMAS) -maisteriohjelmasta. Haastateltavalla on yli 20 vuoden kokemus freelance-muusikon työstä ja opetuskokemusta noin 20 vuotta.

5.3 Aineiston analyysimenetelmät

Aineisto litteroitiin sanasta sanaan editoiden niin, että haastatteluissa kerrotut asiat tulevat selkeästi esiin (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Aineisto analysoitiin

teemoittain, ja litteroinnin avulla etsittiin haastatteluista yhdistäviä ja erottavia piirteitä. Annettuina teemoina olivat sukupuoli-ikäkauma ja sen merkitys, sekä kokemukset. Lisäksi haastatteluista nousi uusina teemoina esikuvien merkitys, sosiaaliset normit sekä soiton harrastaminen. Tavoitteeni oli esittää haastateltavien näkemykset mahdollisimman objektiivisesti.

6 Tulokset teemoittain

6.1 Kokemukset

Kaikilla haastateltavilla oli kokemuksia, että on tullut kohdelluksi tietyllä tavalla sukupuolensa vuoksi. Haastateltavat A ja C olivat kuulleet ”soittavansa hyvin naiseksi”, tai olevansa ”hyviä naissoittajia”. Haastateltava B oli saanut kommenttia, että hänen soittonsa on ”pehmeää ja herkkää”, vaikka kokee, ettei ollut pyrkinyt sellaiseen soundiin. Myös haastateltava A oli kohdannut tilanteita, joissa esimerkiksi äänimies oli pyytänyt lyömään virveliä ”kovempaa, että siitä tulee parempi soundi”. Haastattelussa nousi myös esiin, että joskus ajatellaan, että naiset ”hiplaavat”, jos ei soiteta tarpeeksi lujaa ja nopeasti. Haastateltava B myös kertoi, että äänimiehet saattavat usein kysyä, että laulaako hän. Hän arveli, että tällaisia instrumenttioletuksia saataan tehdä sukupuolen perusteella. Myös haastateltava A kertoi kohdanneensa samanlaisia oletuksia.

Haastateltava B nosti esiin, että muut muusikot ovat kohdelleet häntä tosi hyvin, eikä ole kokenut vähättelyä muusikkojen keskuudessa. Haastateltava koki myös, että esimerkiksi spiikkauksiin vedetyt ”kauneinta sukupuolta edustaa” -esittelyt eivät ole kovin järkeviä. Haastateltavat A ja C kokivat, etteivät olleet joutuneet kokemaan raikeää eriarvottavaa kohtelua. Haastateltavat olivat kuitenkin kokeneet ennakkoluuloja tai epävarmuutta esimerkiksi jameissa, mutta nämä ongelmat ovat poistuneet, kun on osannut soittaa. Haastateltava C huomautti, että on vakavaa, että esimerkiksi työttömyys ja naisten osaamisen hämmästyttely on melko yleistä. Haastateltava C oli myös

kokenut sukupuoleen kohdistuvia odotuksia ja paineita, jotka hän tosin mielsi yleisesti naiseuteen liittyvänä ongelmana, joka pätee myös musiikkialalla. Hän oli myös huomannut, että naisista koostuvaa bändiä saatetaan kommentoida eri tavalla, esimerkiksi kommentit saattavat olla ulkonäköön liittyviä.

Haastateltava B ajatteli, että vaikka on tilanteita, joissa hänen sukupuolensa jollain tavalla näyttäytyy, ei sille ole ollut merkitystä hänen oman tekemisensä kannalta. Hän koki merkityksellisemmäksi, että tekee työtä, mistä pitää. Haastateltava C kertoi ajautuneensa nuorena basson pariin, mutta kohdanneensa vasta vanhemmalla iällä hämmästyä instrumenttivalinnastaan. Sama haastateltava koki myös, että ainakin uransa alkuaikana piti todistella osaamistaan musiikkialalla muiden soittajien keskuudessa.

No sillä (sukupuolella) ei mun oman tekemisen kannalta tietenkään oo mitään merkitystä. Mut totta kai on miljoona tilannetta, missä se jollain tavalla näyttäytyy. Mut ku mä teen sitä työtä, niin sillä ei tietenkään oo mitään välii. (Haastateltava B)

Haastateltava A oli kokenut jonkin verran yksinäisyyden tunnetta johtuen tietyn vertaisryhmän puutteesta. Hän oli myös kokenut, että rumpujen soitto ei ole kaikille neutraali asia, vaan siitä syntyy usein keskustelua. Haastateltava A kertoi myös, että hänen sukupuolensa vuoksi hän kohtaa usein sellaisia tilanteita, joissa on ainoa nainen. Haastateltava C totesi, että eteen voi tulla tilanteita, että esimerkiksi bändin kesken on jaettu yksi pieni takahuone, jossa kaikki vaihtavat vaatteita.

Haastattelussa tuli ilmi, että tilanteet, joissa on ollut tasaisempi sukupuolijakauma, on koettu mukavaksi. Esimerkiksi haastateltava C oli kokenut olonsa hyväksi tilanteissa, joissa on tullut kohdelluksi muusikkona muiden muusikoiden joukossa, ja hyväksytyksi sellaisena kuin on. Toisaalta tällaiset kokemukset olivat myös herättäneet ajattelemaan, että näin ei välttämättä aina ole.

(...), mut sillan ku huomaa, et ei vitsi et onpa siisti, et mä voin olla mä, ni sillan tajuu sen, et enhän mä aina voi. (Haastateltava C)

Haastateltavat arvelivat, että ovat saattaneet saada joitain keikkoja, tai toisaalta myöskin saattaneet jäädä joiltain keikoilta pois, sukupuolensa takia. Esimerkiksi on voinut saada keikan, jos on haluttu ns. all-female band, tai on haluttu saada naismuusikko johonkin porukkaan. Keikat menevät usein kaveripohjalta, ja haastatteluissa arveltiin myös, että jotkut keikat ovat voineet mennä sivusuun, jos ei kuulu johonkin tiettyyn porukkaan tai ”käy saunailloissa kundien kanssa”. Toisaalta haastatteluissa ajateltiin myös, että sukupuolella ei ole aina tekemistä keikkapyyntöjen kanssa.

All-female -bändeistä haastateltavilla oli erilaisia ajatuksia. Haastateltava A koki, että naisyhteisöissä musiikin tekemisen ohella on syntynyt enemmän keskustelua yleismaailmallisista, mutta myös osaksi musiikkiin liittyvistä, eettisistä periaatteista. Sama haastateltava myös koki, että kokemukset naismuusikoiden kanssa ovat olleet vapauttavia, koska on miesvaltaisissa yhteisöissä saattanut kokea suorituspaineita. Naisporukalla oli myös mahdollista kokea sukupuoleen sidottua yhteisöllisyyttä, ja jakaa kokemuksia.

Haastateltava C:llä oli myös kokemusta all-female -bändeistä. Haastateltava koki, että naisporukkaan on helppo sopeutua, ja että takahuonejutut voivat olla aika erilaisia verrattuna miesporukkaan. Naisbändeissä sukupuoli nousee usein esiin, ja siitä voi olla hyötyäkin, sillä se saattaa herättää huomiota. Toisaalta haastateltava C sanoo, että tulevaisuustoive olisi, että sen ei tarvitsisi erikseen herättää huomiota. Haastateltava myös totesi, että tilanne hänen kohdallaan oli ollut usein se, että joko hän on ainoa nainen bändissä, tai sitten kaikki bändissä ovat naisia.

Haastateltava C oli myös huomannut, että eri ympäristöissä on erilaista työskennellä naismuusikkona. Hän arveli, että maailmanmusiikki-, kansanmusiikki- ja teatterimusiikkikentillä saattaisi olla sallivampi ja vähemmän sukupuolittunut ilmapiiri.

Haastatteluissa koettiin ylipäätään hankalaksi tunnistaa, mitkä kokemukset johtuivat sukupuolesta, ja mitkä esimerkiksi persoonasta. Yhdessä haastattelussa sanottiin, että joskus saattaa pelätäkin nostaa asiaa esille, sillä pelkää esimerkiksi leimautumista. Toisessa haastattelussa sanottiin, että joidenkin kommenttien jälkeen on jää-

nyt pohtimaan, että olisiko kommentoija sanonut noin jollekin miespuoliselle. Kaikissa haastatteluissa nousi esiin ajatus, että haastateltavat voivat edustaa vain itseään, eivätkä esimerkiksi ”naisia” tai ”naismuusikkoja”.

6.2 Sukupuolijakauma ja sen syitä

6.2.1 Normit

Haastatteluissa koettiin ongelmalliseksi ajattelutapa, jossa naissoittajien vähyys johdusi naisista itsestään. Esimerkiksi haastateltava A ajatteli, että ihmisillä on illuusio naisten vapaudesta tarttua instrumenttiin miesten lailla. Hän koki, että naiseuteen liittyy yhä vahvasti odotuksia, jotka pitävät sisällään toivottua ja epätoivottua käyttäytymistä. Myös haastateltava B ajatteli, että naisille musiikkiala ei välttämättä ole yhtä lailla tavoitettavissa, sillä naisia ei näe alalla yhtä paljon. Ammatinvalintaan voi liittyä myös valintoja ohjaavia sukupuolinormeja.

Ehkä eniten mä oon huolissani tavallaan siitä, et ihmiset ajattelee et valinnat on niin vapaita. (...) Mut eihän se oo vapaa, et kuinka paljon siinä on jo kaikkee käyttäytymiseen liittyvää, ja niihin toivottuun ja epätoivottuun käyttäytymiseen, ja tavoiteltuihin asioihin. Et se instrumenttihan ei välttämättä ole täysin neutraali. (Haastateltava A)

Toiseksi ongelmalliseksi asiaksi koettiin se, että usein naisinstrumentalisteista puhuttaessa saatettiin heittää yksittäisiä ansioituneiden naissoittajien nimiä. Haastateltava A nosti esiin, että kyse ei ole siitä, etteivätkö naiset voisi olla yhtä ansioituneita tai taitavia, kuin miessoittajat, vaan laajemmin massan ilmiöstä – siitä, että naiset eivät yleensä valitse soittaa instrumentteja.

Ihmiset puhuu herkästi siitä, et ne antaa yksittäisiä naisinstrumentalisteja, jotka on vaikka ansioitunu. Mut ku ei puhutakaan (...) jostain yksittäisestä ihmisestä, vaan jotenki sellasena massan ilmiöstä. Et tyttöjä hakee älyttömästi vähemmän instrumenttikoulutuksiin. (Haastateltava A)

Kaikissa haastatteluissa pohdittiin, saattaisiko rytmimusiikin sosiaalinen ympäristö enemmän poikia suosivaa. Esimerkiksi haastateltava A pohti, voisiko naisinstrumentalistien pieni määrä liittyä siihen, että tietyssä kasvamisen vaiheessa tyttöjen pääseminen yhteisöön voi tuntua haastavalta, jos yhteisö onkin poikavaltainen. Sama haastateltava on myös opettajan roolissa huomannut, että tytöiltä voi hyvinkin löytyä primääri kiinnostus rumpujen soittoon, mutta pohti, tapahtuuko jossain vaiheessa jotain, mikä saa kiinnostuksen lopahtamaan.

Haastateltava C näki, että jazz- ja pop-/rockmaailmasta löytyy tietynlaista ”äijäkulttuuria”, johon ei välttämättä ole helppo mennä mukaan, ellei ole samanhenkinen. Haastateltava B liitti jazzmusiikkiin tiettyä ”egoilua”, ja pojat saattavat ehkä olla rohkeampia tarttumaan sooloiluun, joka on etenkin jazzmusiikissa usein olennainen osa.

6.2.2 Esikuvien merkitys

Haastateltava B arveli, että esikuvat vaikuttavat musiikkialan sukupuolijakaumaan. Esikuvan puute saattaa ehkä johtaa siihen, ettei hakeuduta musiikin ammattilaisuuden pariin. Myös haastateltava A ajatteli, että esikuvilla on merkitystä. Esimerkiksi samaa sukupuolta edustavalla opettajalla voisi olla positiivista merkitystä, kun jatkamisen haaste soittoharrastuksessa tulee eteen.

Ajattelen, et niillä (esikuvilla) ois mielettömän iso merkitys ja jos se ois vielä elävä, jos se rumpuopettaja oikeesti oiski nainen, niin oisko sillä mahdollisuus selälaseen erityyppiseen keskusteluun joissaki tietyis asioissa, jotka on enemmän sukupuolisidonnaisia – jossain kasvamisen vaiheessa sillä tavalla tärkeitä. Ois ehkä helpompi kertoa niistä, jos ajattelee et toi ihminen on joskus itsekin ollu teini, ja todennäköisesti niitä rumpuja soittanu. (Haastateltava A)

Haastateltava C ajatteli, että rytmimusiikin historia, esimerkiksi rockmusiikin historia on ollut pitkään maskuliinisella energialla väritynyttä. Haastateltava A arveli, että nykyäänkin monet rytmimusiikin soittimet edustavat monille juuri rockmaailman soittimia.

6.2.3 Harrastajasta ammattilaiseksi

Kaikissa haastatteluissa tuli keskustelua siitä, vallitseeko rytmimusiikkikulttuurin ympärillä poikia ja miehiä suosiva sosiaalinen ympäristö. Haastateltava A pohti myös, ovatko esimerkiksi teinipojat tyttöjä toiminnallisempia, onko pojille ryhmätyöskentely luontevampaa, ja onko tyttö- ja poikaryhmien ajanvietossa eroja. Haastatteluissa myös arveltiin, että soittoharrastuksessa saattaa olla jopa enemmän tyttöjä, mutta kriittisessä iässä tytöt eivät välttämättä jatka harrastusta ammattitasolle. Esimerkiksi haastateltava B arvioi, että musiikkiluokilla tyttöjä on enemmän. Tietyt soittimet myös vaikuttivat hänestä olevan enemmän tyttöjä, ja toiset soittimet poikia, houkuttelevia. Instrumenttivalinnat saattavat ohjata tietyn musiikkigenren pariin.

Haastateltava A pohti myös, voiko erityisesti rytmimusiikin kenttää varjostaa elannon hankkimisen epävarmuus. Millainen on käsitys alalla työskentelystä, ja ovatko nämä käsitykset naisia etäännyttäviä? Hän totesi, että klassisen musiikin työajat ja toimintakulttuuri ovat yleisesti ottaen erilaisia verrattuna rytmimusiikin kenttään. Toisaalta hän totesi, että muillakin aloilla on esimerkiksi haastavia työaikoja, mutta niissä ei näe yhtä vahvaa sukupuolittuneisuutta.

6.3 Muutosta näkyvissä?

Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että naisten rooli rytmimusiikin kentällä on muuttunut heidän uransa aikana. Haastateltava C kertoi esimerkiksi, että ennen soitin selässä kulkevaa tyttöä ihmeteltiin, ja jopa tuntemattomat ihmiset kysyivät, kantaako hän veljensä soitinta mukana.

Haastatteluissa todettiin, että muutos näkyy muun muassa naispuolisten instrumentalistien lisääntyneessä määrässä. Myös harrastajapuolella arveltiin instrumentalistityttöjen määrän nousseen. Haastateltavat olivat huomioineet, että asiasta osataan nykyään keskustella paremmin, esimerkiksi mediassa haastattelut tai levyarvostelut eivät enää yhtä usein keskity soittajan sukupuoleen. Yleisestikin sukupuoleen liittyvän keskustelun ympärille on tullut sensitiivisyyttä. Lisäksi on herännyt enemmän keskustelua esimerkiksi naisartisteista festivaaleilla.

Kaikissa haastatteluissa koettiin, että tasaisempi sukupuolijakauma eri instrumenteissa ja muutenkin musiikkialalla olisi positiivinen muutos. Haastateltavat ajattelivat, että sukupuolijakauman tasaisuus olisi suotavaa musiikkialan lisäksi myös muilla aloilla. Haastateltava A uskoi, että erityisesti taidealojen kentän diversiteetti voisi rikastuttaa alaa. Myös haastateltava C ajatteli, että naismuusikot voisivat tuoda kentälle uudenlaista kulttuuria: toisenlaisia tapoja toimia bändeissä ja takahuoneissa.

Kiintiöt koettiin hieman kaksipiippuisiksi asioiksi. Haastateltava C ajatteli, että kiintiöillä saatettaisiin päästä tasa-arvoisempaan maailmaan jossain kohdassa, mutta toisaalta soittamisen pitäisi olla se, millä on väliä.

Mun mielestä se tavoiteltava asia olis se, että se ois (...) soittaminen millä on väliä. Sitte sais olla sitä sukupuolta mitä ikinä on ja se ei niinku tavallaan, ku ei sillä oo sen musiikin kanssa mitään tekemistä kuitenkaan. (Haastateltava C)

Tulevaisuustoiveena oli, ettei sukupuoleen tarvitsisi kiinnittää erityistä huomiota musiikissa. Haastatteluissa todettiin myös, että tarvitaan aktiivista työtä ja uusien näkökulmien huomioimista, ja koettiin tarpeelliseksi mahdollistaa naisten pääseminen eri tyyppisten musiikin lajien piiriin. Haastateltava A toivoi, että esimerkiksi festivaaleille buukattaisiin naislaulajien lisäksi naissoittajia.

7 Pohdinta

Ensimmäinen tutkimuskysymys oli: millainen sukupuolijakauma valitsee musiikin ammattilaisten kesken Suomessa? Johdannossa kerroin omista havainnoistani naissoittajien pienestä määrästä pop-/jazzpuolella. Kartoitusta varten keräämäni tieto osoittikin sukupuolijakauman olevan monilta osin miesvaltainen. Musiikkialan ammattiliittojen asiakaskunnassa naiset muodostavat vähemmistön. Metropolia Ammattikorkeakoulun muusikon koulutukseen hakeneet (aloitusvuosina 2017–2019) olivat suurimmaksi osaksi miehiä. Naishakijoista huomattavan suurella osuudella oli pääinstrumentinaan laulu. Sen sijaan naiset hakivat miehiä useammin musiikkipedagogin kou-

lutukseen. Vuonna 2018 Suomen musiikkifestivaaleilla naisoletettuja oli huomattavan pieni osa. Siihen kuitenkin lienee odotettavissa muutosta Keychange-hankkeen myötä. Sibelius-Akatemialla sukupuolijakauma oli melko tasainen, tosin naisia oli hieman enemmän. Kuitenkin musiikkiteknologian ja jazzmusiikin opiskelijoista yli 80% oli miehiä.

Tekemässäni kartoituksessa tuli myös ilmi, että soittoharrastus oli 10–14-vuotiailla tytöillä paljon poikia yleisempää, mutta 25-vuotiaasta ylöspäin miehet soittivat naisia enemmän. Näiden tilastojen, ja haastatteluissakin esiin tulleiden pohdintojen myötä, jäin miettimään, olisiko tytöillä potentiaalia tehdä soittamisesta ammatti useammin, kuin he tekevät nyt? Tässä voisi olla hyvä jatkotutkimuskysymys.

Haastatteluilla pyrin saamaan vastauksia toiseen tutkimuskysymykseeni: millainen on naisen rooli rytmimusiikin kentällä? Haastattelut antoivat työn aiheeseen lisäsyvyyttä, sillä haastateltavat kertoivat, miten sukupuoli näyttäytyy heidän arjessaan musiikkialalla. Haastateltavat pystyivät avaamaan omia kokemuksiaan, sekä näkemyksiään sukupuolijakauman syistä. Haastatteluista löytyi yhteneviä ajatuksia epätasaisesta sukupuolijakaumasta: kaikki haastateltavat arvelivat normien ja sosiaalisen ympäristön olevan syitä naissoittajien pieneen määrään. Haastateltavat arvelivat, että voivat jäädä joistain keikoista paitsi, mutta myös saada joitain keikkoja sukupuolensa perusteella. Ainakin tämä oli yhtenevä tulos Alavillamon (2016) tutkimustulosten kanssa. Kaikki haastateltavat kokivat, että naisten asema rytmimusiikin kentällä on muuttunut heidän uransa aikana, ja muutos on ollut positiivista. Haastatteluissa myös koettiin, että tasaisempi sukupuolijakauma olisi musiikkialan kannalta positiivinen asia. Myös toiveita tulevaisuuden suhteen oli: yksi haastateltava mainitsi, että toivoisi ettei sukupuoleen kiinnitettäisi niin paljoa huomiota.

Tutkimuksen tavoitteena oli siis kartoittaa naisten osuutta ja roolia erityisesti rytmimusiikin ammattilaisina. Mielestäni löysinkin hyviä tilastoja Suomen musiikinammattilaisten sukupuolijakaumasta. Luotettavuutta olisi voinut lisätä niin, että tilastoja oltaisiin tarkasteltu pidemmältä ajalta. Haastattelut avasivat hyvin naismuusikoiden arkea ja ajatuksia. Kaikki haastateltavat olivat kokeneita ammattilaisia, joilla on omat kokemuksensa ja näkemyksensä alasta. Sain myös haastatteluissa kuulla muutoksista

musiikkialalla. Teemahaastatteluita varten olisi voinut haastatella useampia ihmisiä, jotta olisin saanut enemmän näkemyksiä sukupuolen vaikutuksesta musiikkialalla. Toki myös aiemmasta haastattelukokemuksesta olisi voinut olla hyötyä.

Toivon, että opinnäytetyö tekee aiheita näkyvämmäksi. Toivon myös, että opinnäytetyö haastaa ajattelemaan, millaisten sukupuolinormien mukaan elämme, ja voisimmeko tehdä jotain parantaaksemme musiikkialan epätasaista sukupuolijakaumaa.

Lähteet

- Alavillamo, N. 2016. "Se on tosi kaksteränen miekka" Sukupuolen merkitys naisartistin identiteetille ja uralle. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 27.11.2019. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/99206/GRADU-1464969338.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Heinonen, A. 2015. Musiikinopettajien käsityksiä omista musiikkiteknologian käyttötaidoista. Tutkielma (maisteri). Sibelius-Akatemia. Taideyliopisto. Viitattu 27.11.2019. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/235018/maisterin_tutkielma_10.6.2015.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S., Hurme, H. 2014. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Kallionpää, K. 2019. Tasa-arvon puutetta ei korjata yhtäkkiä, sanoo Yrjö-palkittu jazzpianisti Riitta Paakki. Helsingin Sanomat. Viitattu 26.11.2019. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000006293071.html>
- Keychange. N.d.a. About us. Viitattu 27.11.2019. <https://keychange.eu/about-us/>
- Keychange. N.d.b. Full list of Keychange signatories. Viitattu 28.8.2019. <https://keychange.eu/blog/full-list-of-festivals-signed-up-to-keychange/>
- Kurkela. 2013. Rytmimusiikki ja akatemia – kevyen musiikin yliopistollinen tutkimus Suomessa. Viitattu 27.11.2019. <https://musiikintekijat.fi/artikkeli/rytmimusiikki-ja-akatemia-kevyen-musiikin-yliopistollinen-tutkimus-suomessa/>
- Markkola, M. 2018. "Työt ei soita kitaraa" – Nuorgam tutki, millä kesän 2018 festarilla esiintyy eniten naisoletettuja. Nuorgam. Viitattu 28.8.2019. <http://www.nrgm.fi/artikkelit/tytot-ei-soita-kitaraa-nuorgam-tutki-milla-kesan-2018-festarilla-esiintyy-eniten-naisoletettuja/>
- Music Finland. 2017. Selvitys: Suomen musiikkitoimiala näyttäytyy miesvaltaisena. Viitattu 27.11.2019. <https://musicfinland.fi/fi/kuulumisia/selvitys-suomen-musiikki-toimiala-naeyttaeytyy-miesvaltaisena>
- Muusikkojen Liitto Ry. N.d. Info. Viitattu 27.10.2019. <https://www.muusikkojen-liitto.fi/info/>

Opetushallitus. N.d. Opetushallinnon tilastopalvelut. Viitattu 27.11.2019. https://viipunen.fi/fi-fi/_layouts/15/xlviewer.aspx?id=/fi-fi/Raportit/Haku-%20ja%20valintatie-dot%20-%20korkeakoulu%20-%20amk%20-%20ammattikorkeakoulu.xlsb

Opetushallitus. 2014. Tasa-arvotyö on taitolaji. Viitattu 27.11.2019. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/173318_tasa_arvotyö_on_taitolaji_0.pdf

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkojulkaisu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 27.11.2019. https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_2_1.html

Savolainen, S. 2016. "Silloin se jysähti: sähköbasso!" Rytmimusiikkia soittavien naisten instrumenttivalinta ja soittamisen motivaatio. Pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto. http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20161312/urn_nbn_fi_uef-20161312.pdf

Seta. 2016. Sukupuolenmoninaisuus. Viitattu 27.11.2019. https://www.dropbox.com/s/xn6ncaqdmf6qr87/seta_sukupuolen_moninaisuus_kevyt.pdf?dl=0

Seye, E. 2018. Tutkimus seksuaalisesta häirinnästä musiikkialalla. Muusikkojen liitto. Viitattu 27.11.2019. https://www.muusikkojenliitto.fi/wp-content/uploads/2018/08/Seksuaalinenhairinta_tutkimusraportti.pdf

Sirén, V. 2019. Suomen klassisen musiikin festivaaleilla vain viisi prosenttia säveltäjistä on naisia, mutta Pekka Kuusisto päätti koota all female -festivaalin ja se oli yllättävän helppoa. Helsingin Sanomat. Viitattu 1.12.2019. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000006232076.html>

Suomen virallinen tilasto (SVT). 2017. Soittamista harrastetaan yhtä aktiivisesti kuin 20 vuotta sitten. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 27.11.2019. http://www.stat.fi/til/vpa/2017/01/vpa_2017_01_2018-11-21_kat_003_fi.html

Teosto. 2015. Teoston vuosi 2015 lukuina. Viitattu 27.11.2019. <https://www.teosto.fi/vuosikertomus-2015/luvut-2015>

Teosto. 2016. Vuosikertomus 2016. Viitattu 27.11.2019. <https://www.teosto.fi/vuosikertomus-2016/pdf/teosto-vuosikertomus-2016.pdf>

Teosto. 2017. Vuosi 2017 lukuina. Viitattu 10.10.2019. <https://www.teosto.fi/teosto/artikkelit/vuosi-2017-lukuina>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Viitattu 27.11.2019. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf

University of the Arts Helsinki. 7.10.2019. Taideyliopistossa opiskelijoiden sukupuoli-jakauma on tasainen, mutta tasa-arvo ei silti toteudu kaikkialla taidekentällä. Viitattu

6.11.2019. <https://www.uniarts.fi/uutishuone/taideyliopistossa-opiskelijoiden-sukupuolijakauma-tasainen-mutta-tasa-arvo-ei-silti>

Wright, R. 2010. *Sociology and Music Education*. Routledge.

Liitteet

Liite 1. Metropolia Ammattikorkeakoulun musiikkipedagogin koulutukseen hakeneiden sukupuolijakauma vuosina 2017–2019 (Opetushallitus N.d., muokattu)

Musiikkipedagogi (AMK) Metropolia 2017-2019	Hakijat (m)	Paikan vastaanottaneet (m)	Hakijat (n)	Paikan vastaanottaneet (n)	Hakijat (ei tietoa)	Paikan vastaanottaneet (ei tietoa)
basso/kontrabasso	44	8	4	0	0	0
huilu	1	0	19	6	1	0
klarineti	3	1	4	3	0	0
kitara	98	11	6	1	0	0
laulu	45	4	227	23	0	0
piano/kosketinsoittimet	26	9	27	8	1	0
rummut	54	9	2	0	0	0
saksofoni	8	3	3	1	0	0
viulu tai alttoviulu	5	0	26	7	0	0
varhaisiän musiikkikasvatus	24	6	130	39	0	0
ylempi AMK	23	15	60	36	0	0
pasuuna	1	0	1	0	0	0
sello	3	0	1	1	0	0
trumpetti	5	1	1	1	0	0
siirtohaku	24	9	22	10	0	0
YHTEENSÄ	364	76	533	136	2	0

Liite 2. Metropolia Ammattikorkeakoulun muusikon koulutukseen hakeneiden sukupuolijakauma vuosina 2017–2019 (Opetushallitus N.d., muokattu)

Muusikko (AMK) Metropolia 2017-2019	Hakijat (m)	Paikan vastaanottaneet (m)	Hakijat (n)	Paikan vastaanottaneet (n)	Hakijat (ei tietoa)	Paikan vastaanottaneet (ei tietoa)
basso/kontrabasso	49	9	3	1	1	0
kitara	135	9	0	0	0	0
laulu	48	0	184	8	1	0
pasuuna	2	2	1	0	0	0
piano/kosketinsoittimet	31	2	12	0	1	0
rummut	70	9	2	0	1	0
saksofoni	9	4	4	1	0	0
viulu	4	1	2	0	0	0
musiikin tekeminen ja tuottaminen	246	25	58	16	1	0
ylempi AMK	13	6	14	3	0	0
siirtohaku	0	0	3	0	0	0
trumpetti	1	0	0	0	0	0
YHTEENSÄ	608	67	283	29	5	0

Liite 3. Haastattelukysymykset

TAUSTATIEDOT

1. Koulutus ja kokemus musiikkialalta

SUKUPUOLIJAKAUMA

2. Mistä luulet johtuvan, että naisia toimii vähemmän ammattimuusikkona kuin miehiä?
3. Onko tasainen sukupuolijakauma mielestäsi tavoiteltavaa rytmimusiikin kentällä?

KOKEMUKSET

4. Oletko kokenut eriarvottavaa kohtelua sukupuolestasi johtuen? Jos olet, millaista?
5. Millaiseksi koet työskentelyn naisena musiikkialalla?
6. Miten naisten rooli rytmimusiikin kentällä on muuttunut urasi aikana?

MUUTA

7. Haluatko nostaa esiin jotain muuta asiaan liittyen?